

Nr 267.

Av herr **Vennerström**, om införande av konsultativ folkomröstning.

Den 8 februari 1921 avlämnade folkomröstningskommittén till Kungl. Maj:t betänkande angående det konsultativa folkomröstningsinstitutets införande i grundlagen, med förslag till de grundlagsändringar, som kommittén funnit för sådant ändamål erforderliga. Det har antagits såsom mycket sannolikt, att den de Geerska regeringen skulle komma att till riksdagen överlämna en kungl. proposition med förslag till grundlagsändring angående konsultativ folkomröstning i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag. I tidningspressen har uppgivits, att den de Geerska regeringens justitieminister hade förklarat, att så skulle komma att ske. Emellertid har denna regering avgått och ännu är regeringskrisen icke löst. Man har därför ingen säkerhet för att den kommande regeringen är villig att framlägga en kungl. proposition i ärendet. Under sådana förhållanden måste det anses lämpligt, att man från enskilt håll inom riksdagen framlägger motion om konsultativ folkomröstnings införande i grundlagen, innan den stadgade tiden för väckande av motioner i grundlagsfrågor utgår.

Frågan huruvida en grundlagsändring är nödvändig för anställande av en konsultativ folkomröstning har inom riksdagen varit livligt diskuterad, särskilt vid föregående års behandling av folkomröstningsproblemet. Enligt min mening är en konsultativ folkomröstning formellt möjlig utan föregående grundlagsändring, en åskådning, som även har utvecklats av majoriteten inom folkomröstningskommittén. Dock måste det anses lämpligt att, därest folkomröstningsinstitutet skall komma till användning, detsamma regleras genom föreskrifter i grundlagarna, varigenom institutets utveckling i en oberäknelig riktning undvikes. Man kan ock därigenom undgå, att en av en stark folkmening begärd folkomröstning i en aktuell och för samhället vital fråga kan under långhärliga tider uppskjutas på grund av

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 4 saml. 101 häft. (Nr 267—269.)

tvister partierna och kamrarna emellan om den formella frågan, huruvida en folkomröstning står i överensstämmelse eller icke med redan gällande grundlagar. Genom att uttryckligen grundlagfästa den konsultativa folkomröstningen kommer man fortare och säkrare från form till sak.

Under de senaste åren ha starka krav framförts om anställande av konsultativ folkomröstning i betydelsefulla frågor. Här syftas icke enbart eller ens i främsta rummet på den från vänstersocialistiskt håll föreslagna folkomröstningen angående frågan om bibehållande eller avskaffande av det monarkiska statsskicket. Under 1920 års riksdag uttalades från många håll, att det hade varit önskligt och värdefullt, om statsmakterna före besluts fattande angående inträde i Nationernas förbund kunnat genom en folkomröstning inhämta folkets egen vilja. I förbudskommitténs betänkande med förslag till förbudslag har yrkande framställts om möjliggörande av en folkomröstning i förbudsfrågan. Icke bara anhängare av rusedrycksförbudet utan även motståndare anse med rätta denna samhällsfråga vara utav en sådan natur, att folkets mening klart bör konstateras genom anordnande av folkomröstning. Om ett preliminärt beslut om ändring av grundlagarna i syfte att medgiva en konsultativ folkomröstning icke fattas av denna riksdag, så blir anställande av en folkomröstning i förbudsfrågan omöjliggjord under många år framåt. Framförallt med hänsyn till önskvärdheten att snarast möjligt komma till ett definitivt beslut för eller emot förbudet är ett omedelbart grundlagsbeslut om konsultativ folkomröstning av behovet påkallat.

Mot ett sådant beslut kan icke med rätta invändas, att statsmakterna borde vänta till dess att hela folkomröstningsproblemet föreligger utrett och klart till lösning i hela sin vidd. Man kan från andra länder framvisa många exempel på att konsultativa folkomröstningar anställts innan folkomröstningsfrågan i hela sitt omfång varit mogen för slutligt avgörande. I detta fall hänvisas till de konsultativa folkomröstningarna i grannländerna Danmark och Norge, i det förra landet år 1916 om försäljning av de Västindiska öarna, och i det senare år 1919 angående brännvinsförbud. Det är uppenbart, att i dessa båda länder ansetts att konsultativ folkomröstning kan anordnas utan sammankoppling med hela folkomröstningsfrågan. Det bör ock bestämt strykas under, att införande av konsultativ folkomröstning icke på något sätt innebär ett prejudikat för den senare kommande behandlingen av folkomröstningsproblemet i övrigt.

Med hänvisning till den grundliga motivering, som föreligger i folk-
omröstningskommitténs betänkande, hemställer jag

att riksdagen ville såsom vilande till vidare be-
handling i grundlagsenlig ordning antaga följande:

FÖRSLAG

till

ändrad lydelse av § 49 regeringsformen samt §§
1 och 38 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 49.

1:o) Riksdagen representerar — — — sammankalla.
Hos urtima riksdag — — — sammanhang.

2:o) Skulle med hänsyn till något ärendes sär-
skilda vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före
dess avgörande folkets mening inhämtas, må Konungen
och riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna, att
allmän folkomröstning skall anställas.

I lagen bestämmes, vilken eller vilka frågor skola
genom omröstningen besvaras, så ock tid och sätt
för densamma. Rätt att deltaga i omröstningen till-
kommer envar, som är röstberättigad vid val till riks-
dagens andra kammare. Efter omröstningen behandlas
ärendet i grundlagsenlig ordning.

Riksdagsordningen.

§ 1.

1. Svenska folket representeras — — myndighet.
Riksdagsmännen kunna — — — grundlagar.

2. Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda
vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före dess av-
görande folkets mening inhämtas, må Konungen och
riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna, att all-

män folkomröstning skall anställas, efter vad i rege-
ringsformen 49 §, 2 mom. är stadgat.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet — — — stadgar.
2. Utskottet skall vidare meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor, som antingen angå stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av kommunallagarna samt av lagar och författningar om statsrådets ansvarighet, om statsdepartementen, om kommandomål, om förvärvande och förlust av medborgarrätt, om rikets vapen och flagga, om allmänt kyrkomöte och om allmän folkomröstning i ämnen, som ej tillhöra annat utskotts behandling, eller ock röra överenskommelser med främmande makter i sådana ämnen.
3. Utskottet åligger — — — stadgat.
4. Utskottet tillkommer — — — proposition.

Stockholm den 20 februari 1921.

Ivar Vennerström.